

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського**

«Актуальні проблеми приватного та публічного права»

**Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

**2 квітня 2021 року
м. Харків**

УДК 349.2:342.727
ББК 67.305
А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (2 квітня 2021 року). – Харків, 2021. – 333 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ЕКhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право". 2011. Вип. 17. С. 105-115.

УДК 349.2

Orcid 0000-0003-2727-5357

***Новіков Денис Олександрович,**
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
кандидат юридичних наук
Ревякін Максим Олександрович,
аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Сучасна парадигма ставлення демократичної держави до засуджених до позбавлення волі повинна ґрунтуватись передусім не на каральному аспекті, не на їх подальшій прекарізації [1], а на ресоціалізації засуджених через їх адаптацію до нормального суспільного життя, в якому вони зможуть реалізуватись без подальшого вчинення кримінальних правопорушень. І саме тому виправлення засуджених до позбавлення волі не може ґрунтуватись на примусовій праці як це було у СРСР, коли й самі установи виконання покарань йменувались виправно-трудовами таборами чи виправно-трудовами колоніями. Відомо, що у цих радянських установах виконання покарань через примусове залучення до важкої та шкідливої праці засуджені отримували серйозні травми, невиліковні захворювання, а значне їх число гинуло на небезпечних роботах. Вважалось, що таке суворе та жорстоке ставлення до праці засуджених є відповідною та пропорційною карою за скоєний злочин. Хоча здебільшого засуджені до позбавлення волі сприймалися радянським керівництвом в якості безоплатної робочої сили, яку можна максимально експлуатувати та легко замінювати новоприбулими засудженими. Ця позиція довгий час відображалась в радянському та українському законодавстві. Та й сьогодні ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України закріплює, що суспільно корисна праця є одним з основних засобів виправлення і самореалізації засуджених [2].

Суттєвим поштовхом до зміни цієї негативної ситуації стало прийняття Верховною Радою Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 року № 1186-VII [3], згідно якого у ч. 1 ст. 118 слова «повинні працювати» були замінені словами «мають право працювати». Відповідно, ч. 1 ст. 118 КВК виглядає наступним чином: «Засуджені до позбавлення волі мають право працювати. Праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою-підприємцем або юридичною особою, для яких засуджені здійснюють виконання робіт чи надання послуг. Такі договори

погоджуються адміністрацією колонії та повинні містити порядок їх виконання. Адміністрація зобов'язана створювати умови для праці засуджених за договорами цивільно-правового характеру та трудовими договорами». Водночас до сьогодні у КВК залишається положення, що «засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт з благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення колоній продовольством» (ч. 5 ст. 118). Наведена норма формує основу для зловживання з боку адміністрації установи відбування покарань можливістю залучення до примусової неоплачуваної праці засуджених до позбавлення волі за достатньо широким видом та характером робіт. Дане положення становить серйозну перепону для гуманного відношення до засуджених, праця яких використовується лише за їх бажанням. Вважаємо, що положення ч. 5 ст. 118 КВК мають бути переглянуті, а укладення трудового договору, його зміна та припинення повинні врегульовуватись Кодексом Законів про працю України із певними додатковими умовами, пов'язаними із виконанням покарання щодо засудженого.

Умови праці та оплата праці засуджених до позбавлення волі вже зараз врегульовуються трудовим законодавством. Згідно п. 2.2. Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 7 березня 2013 року № 396/5 [4], «праця засуджених до обмеження волі регулюється законодавством про працю, за винятком правил прийняття на роботу, звільнення з роботи, переведення на іншу роботу». Так, відповідно до п. 4.1. цієї Інструкції «для засуджених робочий тиждень не може перевищувати норму тривалості робочого часу, встановленого законодавством про працю. На безперервно діючих підприємствах, у цехах, дільницях, відділеннях і на деяких видах робіт, де за умовами виробництва (роботи) не може бути додержана встановлена для засуджених щоденна або щотижнева тривалість робочого часу, допускається підсумований облік робочого часу з тим, щоб загальна тривалість робочого часу за обліковий період не перевищувала норму тривалості робочого часу відповідно до законодавства». Також Інструкцією встановлюється важливі положення щодо умов праці неповнолітніх засуджених, вагітних жінок, засуджених до позбавлення волі, роботи засуджених у небезпечних та шкідливих умовах і т.п.

Таким чином, трансформація положень вітчизняного законодавства підтверджує входження правового регулювання праці засуджених до позбавлення волі до сфери дії трудового права. Тому наука трудового права повинна збільшити свою увагу до правового регулювання праці засуджених, для того, щоб при створенні нормативно-правових актів в даному напрямку були враховані об'єктивні та суб'єктивні фактори регулювання праці засуджених до позбавлення волі.

Список використаних джерел:

1. Новіков Д. О., Ландін В. В. Прекаріат як суб'єкт трудово-правового захисту. *Юридичний бюлетень*. Вип. 13. 2020. С. 78-85.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
3. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів: Закон України